

सामरिक दृष्ट्या महत्वाचा अटल बोगदा चीन बरोबर लढण्याची क्षमता वाढणार

लडाख सीमेवर भारत - चीनमधील संघर्ष शीगेला पोहचलेला असतानाच रोहतांग पासला लेह-लडाखशी जोडणारा 'अटल बोगदा' पूर्ण झालाय. या मार्गातून लडाख येण्या-जाण्याचा मार्ग आता संपूर्ण वर्षभर खुला राहणार आहे. चीनशी सुरु असलेल्या संघर्षा दरम्यान सैनिकांसाठी अटल बोगदा मोठा उपयोगी ठरणार आहे. कारण सेनेचे हत्यारं आणि इतर सामान आता वर्षभरात पोहचवले जाणं शक्य झालंय.

सामरिक दृष्ट्या अतिमहत्वाच्या अटल बिहारी वाजपेयी टनेल(बोगदा) चे उद्घाटन ऑक्टोबर मध्ये देशाचे पंतप्रधान श्री नरेंद्र मोदी करण्याची शक्यता आहे. परंतु त्यामधून सैन्याच्या गाड्यांची हालचाल लडाखला सुरु झालेली आहे. या मुळे भारतीय सैन्याला लडाखच्या सीमेवरती आपली सामग्री पाठवण्या करता दुसरा महत्वाचा रस्ता जास्त वेळ उघडे ठेवण्याची संधी मिळालेली आहे. या टनेल विषयीची महत्वाची माहिती खालील यूट्यूब वैनल वरती देण्यात आलेली आहे:- <https://www.youtube.com/watch?v=vLMfLPkfBe4>

अटल बोगदा, पूर्वीचे नाव: रोहतांग बोगदा हा माजी पंतप्रधान अटलबिहारी वाजपेयी यांच्या नावावर असलेले, लेहवरील हिमालयातील पूर्व पीर पंजाल पर्वतरांगेत रोहतांग खिंडीत बनवलेला एक बोगदा आहे. लेह-मनाली महामार्ग लडाखकडे जाणाऱ्या दोन मार्गांपैकी एक आहे. रोहतांग खिंडीत हिवाळ्याच्या महिन्यांत जोरदार बर्फवृष्टी होते आणि त्यामुळे वर्षातील फक्त 6 महिनेच हा रस्ता वाहतुकीसाठी खुला असतो. हिवाळ्या दरम्यान या बोगद्यामुळे हा महामार्ग आता खुला ठेवता येईल. लेहला जाणारा दुसरा मार्ग श्रीनगर-द्रस-कारगिल-लेह महामार्गावरील झोजी ला खिंडीतून जातो आणि वर्षातून 6 महिने बर्फामुळे तो बंद असतो. झोजी ला पास अंतर्गत १४ किमी (८.७ मैल) लांबीच्या बोगद्याचे नियोजन करण्यात आले आहे. पश्चिमेकडील अवसाई चिन आणि सियाचीन ग्लेशियरला सामोरे जाणाऱ्या सैन्याला पुरवठा करण्यासाठी हे दोन मार्ग महत्वाचे आहेत.

या बोगद्याच्या निर्माणासाठी जवळपास १० वर्षांचा कालावधी लागला. परंतु, त्यामुळे आता वर्षभर हिमाचल प्रदेश लेह-लडाख भागाला जोडलेला राहिल. सोबतच मनाली ते किलाँग ११७ किलोमीटरचा प्रवास ४६ किलोमीटरचं अंतर यामुळे कमी झालंय. हा रस्ता १२ महिने प्रवासाच्या सोयीचा बनेल, थंडीमध्ये बंद पडणार नाही.

१९९८ साली तत्कालीन पंतप्रधान अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या काळातच ३ जून, २००० साली या रोहतांग बोगदा प्रकल्पाची घोषणा करण्यात आली होती. या प्रकल्पाचे काम

'डिफेन्स रोड कन्स्ट्रक्शन एजन्सी', 'बॉर्डर रोड्स ऑर्गनायझेशन' (BRO) यांच्याकडे ६ मे, २००२ ला देण्यात आले. 'फिझिबिलिटी' अभ्यास 'जिऑलॉजिकल सर्व्हे ऑफ इंडिया'कडून करून घेतला गेला आणि भौगोलिक अभ्यास जून २००४ मध्ये झाला. संरचना व मार्गदर्शन तत्त्वे 'ऑस्ट्रेलियन फर्म स्मोक इंटरनॅशनल'ने ठरवली. तांत्रिक बाजूंकरिता या प्रकल्पाला २००३ मध्ये, तर सुरक्षेच्या दृष्टिकोनातून २००५ मध्ये मान्यता मिळाली.

अटल बोगद्याची वैशिष्ट्ये

हा बोगदा ९.०२ किमी लांब, १०.५ मी. रुंद व ५.५२ मी. उंच असा असेल. या बोगद्याचे काम मे २०२० मध्ये पूर्ण करण्याचे उद्दिष्ट होते. परंतु, चीनी व्हायसरमुळे हे काम तीन-चार महिने विलंबाने झाले. हा बोगदा हिमाचल प्रदेश व लडाखसाठी फार उपयुक्त ठरणार आहे. मनाली व लेह रस्त्यावरील ४६ किमी अंतर कमी होणार आहे. हा रोहतांग खिंडीतला पर्यायी मार्ग ठरणार आहे. त्यामुळे पाच तासांचा प्रवास हा अवघ्या २-३ तासांवर येणार आहे. अटल बोगद्यामुळे मनाली आणि किलाँगमधील ४५ किलोमीटरचं अंतर कमी होणार आहे. समुद्रसपाटीपासून जवळपास १२ हजार फुटांच्या उंचीवर साकारण्यात येणारा हा बोगदा जगातील सर्वात सर्वाच उंच बोगदा आहे, ज्याच्या निर्मितीसाठी जवळपास चार हजार कोटी रुपये इतका खर्च आला आहे.

बोगद्यातील काही सोयीसुविधा

अटल बोगदा ९ किलोमीटर लांब असून १० मीटर रुंद आहे. रोहतांग बोगद्याचं अंतर आता अवघ्या १० मिनिटांत पूर्ण करणं शक्य झालंय. अटल बोगद्यातून ३००० कार किंवा १५०० ट्रक एकाच वेळी प्रवास करू शकतील.

अटल बोगदा बनवण्यासाठी तब्बल ४,००० कोटी रुपयांचा खर्च आलाय. बोगदा बनवण्यासाठी 'ऑस्ट्रेलियन टनलिंग मेथड'चा वापर करण्यात आलाय. बोगद्यात हवा खेळत राहण्यासाठीही याचा वापर झालाय. बोगद्यात प्रत्येक १५० मीटरवर टेलिफोन, ६० मीटरवर फायर हायड्रेंट आणि प्रत्येक ५०० मीटरवर इमर्जन्सी दरवाजे लावण्यात आलेत. यू टर्न घेण्यासाठी २.२ किलोमीटरनंतर टर्निंग पॉइंट देण्यात आलाय. प्रत्येक २५० मीटरवर सीसीटीव्ही कॅमेरे लावण्यात आलेत तर प्रत्येक १ किलोमीटरच्या अंतरावर एअर क्वालिटी सिस्टम लावण्यात आलेत. हिमस्खलन आणि बर्फाचा अटल बोगद्यावर कोणताही परिणाम होणार नाही, याची काळजी घेण्यात आलीय. या बोगद्यामुळे कोणत्याही प्रकारच्या वातावरणात सहजगत्या वाहतूक करणं शक्य होणार आहे. बोगद्यात लावण्यात आलेल्या सीसीटीव्ही कॅमेऱ्यांमुळे वाहतुकीचा वेग आणि अपघातांवर नियंत्रण ठेवणं शक्य होणार आहे. या बोगद्याच्या आतून

वाहन ८० किलोमीटर प्रतितास वेगानं प्रवास करू शकेल.हा बोगदा उभारण्याच्या कामाला २८ जून २०१० रोजी सुरुवात करण्यात आली होती.तसेच या भागात थंडीत बर्फ पडत असल्यामुळे, मनालीच्या बाजूला बर्फ हटविण्याची व्यवस्थाही तैनात करण्यात आली आहे.

अनेक अडचणींचा सामना

‘स्ट्राबॅंग एजी अफकॉन जॉईंट व्हेन्चर कंपनी’ला. प्रकल्प पूर्ण करण्याकरिता अनेक अडचणींना चार वर्षे तोंड द्यावे लागले. त्यातील एक मुख्य अडचण होती ५८७ मीटर लांब सेरी नाला. बोगद्याच्या छतावरून पाणी वाहत होते व ते बंद करण्यासाठी बोगद्याची कामे झाल्यावर वॉटरप्रूफिंग’ करण्यात एक वर्ष गेले. ‘तसेच दगड फोडण्याच्या कामांतही फार विलंब झाला.

अटल बोगद्याच्या कामासाठी एकूण तीन हजार कंत्राटी मजूर कार्यरत होते व ७५० नेहमीचे इंजिनिअर्स व टेक्निशियन्सची टीम पूर्णवेळ काम करत होती. या भागात काम करायला मजूर मिळत नाही फक्त सहा महिने काम करता येते. त्याकरता तीन हजार मजूर प्रत्येक वर्षी झारखंड मधून आणले गेले. अशा या बोगद्याचे काम फार कठीण असे होते, पण बांधकामा दरम्यान एकाही कामगाराला इजा झाली नाही वा कुणाचाही मृत्यू झाला नाही.

बोगद्याचे सामरिक महत्त्व

मनाली-लेह मार्गाकरिता आणखी तीन पर्यायी बोगद्यांची आवश्यकता आहे. त्यामध्ये, बायलाचा खिंडीखालून १६ हजार, ०४० फूट उंचीवर १३.२ किमी लांबीचा बोगदा, लाचुंग खिंडीखालून १६ हजार, ८०० फूट उंचीवरून १४.७८ किमी लांबीचा बोगदा,तगलांग खिंडीखालून १७ हजार, ४८० फूट उंचीवरून ७.३२ किमी लांबीचा बोगदा बांधला जाणार आहे.

हा नवीन बोगदा लडाखप्रमाणे पर्यटकांना लाभदायक ठरणार आहे. रोहतांग खिंडीमुळे या महामार्गावर अनेक वेळा वाहतूककोंडी होते. पण, या नवीन बोगद्यामुळे पर्यटकांचा लेहचा प्रवास सोपा होईल. या बोगद्यामुळे पुढील थंडीमध्ये या मार्गावर अन्न व पुरवठा अडचणी कमी होतिल.या अटल बोगद्यामुळे आता या विभागातील सर्वांगीण विकासाचे एकूणच चित्र पालटणार आहे.

अटल बोगदा प्रकल्प पूर्ण करणे हे ‘बीआरओ’साठीही मोठे आव्हानात्मक काम होते. बोगद्यामुळे भारत-चीन हद्दीपर्यंत अनेक किमींचे महामार्ग जाळे फार उपयुक्त ठरणार आहे. सध्या लडाखच्या पूर्वेकडे भारत-चीन तणाव असताना, हा बोगदा प्रकल्प फार महत्त्वाचा ठरणार आहे. या बोगद्यामुळे सुरक्षा बल, त्यांचे साहित्य लडाखच्या हद्दीपर्यंत कमी वेळात

पोहोवू शकेल आणी चीन बरोबर लढण्याची क्षमता वाढणार आहे.

लडाखमध्ये तैनात असलेल्या सैनिकांशी सहजगत्या संपर्क साधता येणं यामुळे शक्य होणार आहे. या बोगद्यामुळे हिमाचल प्रदेशातली लाहौल स्पीतिचा प्रवासही सोपा होणार आहे. कारण हाच बोगदा कुल्लू जिल्ह्यातील मनालीहून लाहौल स्पीति जिल्ह्याला जोडणार आहे.

सर्वसामान्य नागरिकांबरोबरच हा बोगदा सैन्यदल वाहनांच्या वाहतुकीसाठी सुद्धा फायद्याचा ठरणार आहे. अटल बोगदा सर्वार्थाने हिमाचल प्रदेशात, लडाखच्या विकासाचे प्रवेशद्वार ठरणार आहे.